

Ing. Miroslav Šetek, MUS a.s.

95 let dolu Československé armády

Dnešní důl Československé armády vznikl v roce 1901 jako pobočný závod dolu Julius V na severovýchod od Ervěnic. Tenkrát však ve svém názvu nesl jméno Hedvika. Na bezeslojovém území byly postaveny správní a provozní budovy a potom byla východním směrem ražena zděná štola v délce 500 metrů. Na jejím konci byl založen lom I a později lom II. Po jejich vyrubání se přešlo na lom III. Délka porubní fronty činila 800 m, mocnost skrývky se pohybovala od 6 do 30 m a mocnost sloje kolísala mezi 15 - 20 m. V lomech se těžilo ručně tzv. "mlýnkováním", uhlí se třídilo na třidičce dolu a pak odváželo železniční vlečkou do stanice Jezeří, později do stanice Třebušice. Na dole byli zaměstnání: odpovědný vedoucí závodu, jeho dva zástupci, císařsko - královský správce skladu, 2 revírníci, 1 kancelářský pomocník, 5 dohlížitelů a 190 dělníků.

Těžba v roce 1902 činila 74 000 tun uhlí a 165 000 m³ zeminy. V roce 1910 již dosáhla výše 344 000 tun uhlí a 405 000 m³ nadložních zemin. První lžicové rýpadlo bylo nasazeno v hlavní sloji teprve v roce 1916. V roce 1918 bylo na skrývce nasazeno první korečkové rýpadlo. Stroje nasazené na odklizu měly průměrný měsíční výkon 90 000 m³. Odvoz skrývky na plavenou výsypku zajišťovala až do roku 1948 úzkokolejná dráha. Porubní fronta postupovala od Komořan směrem na Ervěnice.

Na Hedvice, která byla státním dolem, pracovalo před první světovou válkou 900 zaměstnanců. Ženy zde byly zaměstnány jen jako uklízečky a pomocné síly na třídírně při vybírání hlušiny. Dovolená před první světovou válkou neexistovala.

Konec první světové války znamená i konec jedné vývojové etapy tohoto dolu. Teprve v roce 1921 se na dole zavádí osmihodinová pracovní doba ve všedních dnech a o sobotách a nedělích se pracovní doba zkrátila na šest hodin.

Začíná se také uplatňovat placená dovolená, zakládá se "uhelný fond", do kterého se z každé vytěžené tuny uhlí odvádí 10 haléřů. Tyto prostředky slouží také k výstavbě bytů pro horníky. S růstem hospodářské krize začíná klesat výdělek horníků, který v roce 1927 činil v průměru 9 000,- Kč/měs. a v roce 1932 již jen 6 000,- Kč/měs.

V roce 1926 je přímo v sousedství dolu zprovozněna elektrárna Ervěnice, zásobovaná uhlím z dolu Hedvika. V letech 1931 - 1932 se otevírá lom V, který se s lomem VI, otevřeným později, stal základem dnešního dolu. Uhlí je zde těženo ručně a lanovkou dopravováno zčásti na třídírnu a zčásti přímo do elektrárny Ervěnice. I když tehdejší mechanizace byla proti dnešní nedokonalá, podařilo se v roce 1937 vytěžit 1 400 000 tun uhlí, což byl na tehdejší dobu vynikající výkon. Mzdy horníků byly v průměru 60,- Kč denně a za překročení těžby se vyplácely prémie.

Dne 10. října 1938 bylo obsazeno pohraničí německými vojsky. Z dolu odešla řada českých zaměstnanců a pro ty, kteří zůstali, nastala doba útlaku a omezování životní úrovně. Pracovní doba byla kdykoliv prodlužována z nejrůznějších důvodů. Do práce byli zařazováni i zajatci - Bulhaři, Francouzi, dělníci tzv. Protektorátu, dále pak Rumuni, Ukrajinci, Rusové. Během války byl důl několikrát bombardován. Největší nálet byl proveden dne 20. října 1944. Tehdy byl zasažen i kryt, v němž zahynulo 15 českých dělníků a 16 zajatců.

Další bombardování dne 6. prosince 1944 postihlo důl velmi citelně. Byly poškozeny závodní domy, seřazovací nádraží, třidička a další. Začátkem května

1945 se na Hedvice pracovalo jen částečně, nastával konec režimu a Čechům, kteří zde zůstali, vyvstal úkol zajistit přežití dolu i v tyto poslední válečné dny bez větší úhony.

Dne 8. května 1945 došlo k převzetí dolu z německé správy závodní radou. Hedvika se stává jedním z prvních dolů, kde je obnovena těžba. Hlavním úkolem bylo zajistit dostatek uhlí pro elektrárnu Ervěnice. Jako hlavní problém vyvstal nedostatek pracovníků. I když se z vnitrozemí vracelo české obyvatelstvo, byl provoz dolu zabezpečován převážně brigádníky z českých úřadů a závodů vnitrozemí. V říjnu 1945 je důl na základě znárodnovacího dekretu začleněn s ostatními doly do sdružení "Severočeské hnědouhelné doly" se sídlem v Mostě. Tak začala nová etapa ve vývoji dolu i revíru.

Dne 31. 8. 1947 dochází k slavnostnímu přejmenování dolu Hedvika na "Důl president Roosewelt". Tohoto slavnostního aktu se zúčastnil i Jan Masaryk, který se stal kmotrem křtu. V následujícím roce 1948 je již vytěženo 796 000 tun uhlí, to je dvakrát víc než v roce 1945. Do provozu se uvádějí první velkostroje K 22 a Z 50.

Nedostatek uhlí v hospodářství ČSR začátkem 50. let je důvodem převodu dolu z malolomu na velkolom. Na dole se zavádí nepřetržitý provoz, který zvyšuje těžbu o 50 %. Objevují se však první sociální a organizační potíže, které v roce 1953 vrcholí šestihodinovou stávkou. Zaměstnanci požadovali mzdovou úpravu, opatření v lístkovém přidělovém systému a koordinaci těžeb na skrývce a v uhelném lomu. Stávka končí úspěchem.

V roce 1954 jsou uváděna do provozu rýpadla E 7 - R 139 a korečkové rýpadlo D 800/4 a rovněž v tomto roce je dokončeno vybudování centrálního dispečinku. V roce 1955 je zrušen řetězový výtah uhlí z lomu a zavedena železniční doprava uhlí v TA vozech tažených el. lokomotivami na trati o rozchodu 1 435 mm. V roce 1958 se uvádí do provozu druhé korečkové rýpadlo DO 800/5 a je zahajována likvidace obce Ervěnice, která končí v roce 1960.

V roce 1959 je do uhelného lomu nasazeno první kolesové rýpadlo K 300 a v následujícím roce přibývá k němu další.

V tomto období, konkrétně v září 1958, je Důl president Roosewelt přejmenován na důl Československé armády a patronem dolu se stává litoměřická posádka.

Po roce 1960 se na dole stabilizovalo osazenstvo, vytvořil se základní kádr techniků a mimořádná pozornost je věnována odbornému růstu dělníků a THP. V roce 1962 obdržel důl titul "Vzorný závod" a je začleněn do tehdejšího národního podniku "Doly V. I. Lenina" společně se závody Obránců míru, Jan Šverma, Vrbenský a Úpravna uhlí Komořany.

Období 1966 - 1970 je provázáno výrazným zpožděním tempa ekonomického rozvoje společnosti, jež měla již mít znak "socialistická". Snaha zastavit pokles životní úrovně a zbrzdit zvyšující se náskok západních zemí vedla k mnoha nepromyšleným zásahům, které situaci jen zhoršovaly. Toto útrpné hledání cesty jak dohnat a předejnat západní země postihlo i důl Čs. armády. V roce 1967 byl s ostatními doly národního podniku DVIL zrušen jako samostatný závod a zůstávají jen provozní úseky pod přímým řízením podnikového ředitelství. Tato snaha po zjednodušení řízení však nepřináší žádný efekt. Naopak řízení je odtržené od růstu výroby. Snaha po zlepšení situace v hospodářské i společenské oblasti se vyhrcuje v lednu 1968. Za tyto snahy se i na dole Čs. armády staví řada současných i bývalých pracovníků. Nadějná cesta k jejich uskutečnění však končí agresí vojsk Varšavské smlouvy v srpnu 1968 a dubnovým "konsolidačním" zasedáním ÚV KSČ v roce 1969. I když následně musí z dolu odejít řada pracovníků a další jsou perzekuováni za své přesvědčení, přirozená snaha po

opětovném vytvoření závodu, jako jednoho hospodářského a společenského subjektu, se splnila a v roce 1970 je znovu vytvořen závod - Důl Čs. armády.

V roce 1976 slaví důl 75. výročí své existence a zároveň stojí na počátku přestavby z kolejové technologie na technologii pásovou s těžebními a zakládacími stroji I. a 2. řady.

Přestavba dolu probíhá za plného provozu bez omezení těžby a je rozdělena na několik staveb. Jako první se začínají stavět pásové dopravníky šířky 1 800 mm, rýpadlo typu KU 800/75 a zakladač ZP 6600/82. Tento komplex dostává název I. TC2 a první kubíky zeminy ve zkušebním provozu začíná těžit v prosinci 1977. V září následujícího roku se rozjíždí 2. TC2 s rýpadlem K 81, Z 84 a DPD. Nastává dvouletá pauza a v roce 1982 vyjíždí do zkušebního provozu 3. TC2 - K 90, Z 87. V červnu 1983 se uvádí do provozu 4. TC2 s korečkovým rýpadlem RK 5000, konstruovaným pro těžbu skrývkových materiálů se zvýšenou tvrdostí a kusovitostí a pro práce bezprostředně nad hlavou uhelné sloje.

Od uvedení I. TC2 do provozu se dle situace jak na skrývce, tak zejména na vnitřní výsypce, mění nasazení jednotlivých rýpadel a zakladačů. Rovněž v uhelném lomu dochází k rozsáhlé rekonstrukci, k přechodu na dálkovou pásovou dopravu šíře 1 200 mm nasazením rýpadel KU 300.S, a to K 73, K 67, K 82, která nahrazují rýpadla K 300. Nejdříve je uveden do provozu komplex III. uhelného řezu s rýpadlem K 67, dále komplex II. uhelného řezu a K 82. Dne 4. 7. 1985 je rekonstrukce uhelného lomu ukončena komplexem I. uhelného řezu s rýpadlem K 73.

Listopadové události r. 1989 podstatným způsobem zasáhly do politického, ekonomického a společenského dění v naší republice. Tyto události nemalou měrou postihly i sféru hornictví. Dochází k rozsáhlému útlumu hornické činnosti v celé republice a k její následné restrukturalizaci.

V roce 1993 dochází sloučením stávajících státních podniků Doly V.I. Lenina, Doly Ležáky Most a Doly Vítězného února Záluží k vytvoření akciové společnosti pod názvem **"Mostecká uhelná společnost, a. s. Most"**. Jedním z těžebních závodů se stává i důl Čs. armády.

Postupně se mění i vnitřní struktura této společnosti, která se promítá do dění na našem závodě. V roce 1995 dochází ke sloučení dolu Obr. míru a dolu Čs. armáda a je znovu, tak jako v minulosti, vytvořen důl Čs. armády s kolejovou i pásovou technologií. Pokles těžeb uhlí a závazná opatření vlády, týkající se hornictví, vedou k vyhlášení organizačních opatření a. s. MUS. Na našem závodě je k 31. 10. 1995 ukončena těžba rýpadla K 26 a zakladače Z 71 na Růžodolské výsypce.

Současná vnitřní struktura závodu:

- Ředitel: Ing. Miroslav ŠETEK
- Závodní lomu: Ing. Vladimír NOVOTNÝ
- Provozní úseky:
 - uhelný lom s rýpadly K 67, K 73, K 82, K 86
 - úsek skrývka I s rýpadly K 75, R 10, zakladači Z 82, Z 84
 - úsek skrývka II s rýpadly K 81, K 9 a zakladači Z 87, Z 95
 - úsek skrývka III s rýpadly K 51, R 159, R 154 a zakladačem Z 64

- další provozní úseky: doprava, pomocná mechanizace, údržba strojní a elektro.

Závod má k 31. 8. 1996 2 117 zaměstnanců. Dobývací prostor dolu (DP Ervěnice, DP Komořany) činí 32,97 km².

V současné době se ve značně omezeném předpolí dolu (vl. usnesení č. 444/91, soubor památek Jezeří, ochranný pilíř Černice) nacházejí zásoby kvalitního nízkosirnatého uhlí v množství 90 - 100 mil. tun. Výrazným specifickým je poloha dolu v těsné blízkosti masivu Krušných hor, s velmi složitými geotechnickými podmínkami, které nemají v povrchovém dobývání u nás obdoby.

A další existence dolu ?

Záměry Mostecké uhelné společnosti, a. s. Most předpokládají, že těžba závodu bude pokračovat i v následujícím tisíciletí a svého stého výročí v roce 2001 se důl dočká v plné síle.

Celkový pohled na lom ČSA, v pozadí zámek Jezeří

*Oslavy se zúčastnili
jak bývalí, tak současní
a možná i budoucí
zaměstnanci ČSA*

*Význam výročí byl
umocněn účastí celé
řady předních
osobností regionu*